

לוקוטי ופסקי הלכות "חוקי היום"

ותלמודם
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

בישול אחר

בישול שבת

בקשה:

נא לשלוח לכמה שיותר
אנשים כדי שיגיע הלכות
אלו לבתי בני ישראל,
לתועלת הציבור, וכך יש
לכם יד בהפצת תורה
ובהלכות נחוצות

לקבל הגליון כל שבוע במייל:

Paskenshtibel@gmail.com

אפשר להוריד
גליונות קודמים

[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמודם
"תקופת היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

278

פרשת וירא תשפ"ג

דיני בישול אחר בישול בשבת

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מאכלים יבשים ולחים

ט. דנו הפוסקים הרבה בהגדרת יבש ולח לענין בישול אחר בישול וכשיש יבש ולח ביחד, שהרי החילוק ביניהם קובע אם מותר לחמם אותו כלל בשבת, או לא, וכשאסור לחממו בשבת ורוצים לאכלו חם בשבת, צריכים לוודא שהם חמים מכניסת השבת והלאה, ובהקדם כמה כללים.

מאכל רובו יבש ומיעוטו לח

י. דבר מאכל שרובו יבש ומיעוטו לח עליו כגון חתיכות בשר או טשולנט עם רק קצת רוטב, נחלקו הפוסקים האם נחשב כדבר יבש ומותר לחממו באופן המותר, או כדבר לח ויש איסור בישול אחר בישול כל שנצטנן (כדלעיל אות ז' ו' י'), יש הסוברים שהולכים אחר הרוב וכשהרוב יבש, נחשב הכל כדבר יבש ומותר לחממו (מנחת כהן שער ב' פ"ב, דעת תורה).

יא. אבל הרבה פוסקים חולקים על זה וס"ל שעכ"פ הרוטב נחשב לבד כלא ואסור לחממו (א"ר סי' ש"ח סק"א, הגר"ז בסידורו, שו"ת חת"ס א"ח סוף סי' ע"ד), ואז צריכים להוציא המאכל מתוך הרוטב כדי להפריד ביניהם באופן המותר שלא יהיה אסור מדין בורר, ואז אפילו אם נשאר קצת מן הרוטב על התבשיל היבש ואין הדעת עליו, אין בזה חשש.

תחילתו יבש וסופו לח

יב. עוד דנו הפוסקים לגבי מאכל שתחילתו יבש ומוצק אבל תוך כדי חימומו ייהפך חלקו להיות לח, כגון חתיכת בשר צוננת ומונח עליו שומן קרוש קצת בהיותו במקרר, ותוך כדי החימום זב ממנה מוהל ושומן, האם דנים אותו על שם סוף ודינו כלא או שדנים אותו 'באשר הוא שם' ודינו כיבש לענין דין זה של בישול אחר בישול.

יג. מתירים. יש מתירים כיון שבשעת נתינתו אצל האש הוא יבש ואין בישול אחר בישול בדבר יבש (מג"א סי' ש"ח סוס"ק ל"א, סק"מ, שו"ת פנים מאירות ח"א סי' פ"ד) ומשום שבהיותו קרוש יש לו שם ותואר של אוכל יבש שאין בו שם בישול כלל (שו"ת מנחת שלמה ח"ב עמ' ל"ה).

יד. אוסרים. ויש אומרים שדינו כדבר לח כיון שהוא נימוח ואח"כ מתחמם והרי זה אסור לחממו בשבת (לבוש סי' ש"ח סט"ז, ט"ז סק"ב, מנחת כהן הובא בס' שביתת השבת מלאכת מבשל בבא"ר אות פ"ה, שו"ע הגר"ז סוף ח"ב).

טו. למעשה. דעת הרבה פוסקים להקל בזה (מ"ב סי' ש"ח סק"ק, חזו"א סי' ל"ז סק"ג), לכן מותר לחמם חתיכת בשר עם קצת שומן קרוש עליו, שהרי הכל נחשב ליבש. אמנם כשיש כמות גדולה של שומן או רוטב שנקרשו אין לחממן משום איסור מוליד אם לא במקום צורך (שו"ע סי' ש"ח סט"ז).

טז. דברים הנמסים מיד. דברים הנמסים מיד כשבאים במגע עם נוזלים חמים כגון סוכר ומלח ומיני אבקה שכבר עברו תהליך בישול במפעל, טוב להזהר שלא ליתנם בכלי ראשון לכתחילה (מ"ב סי' ש"ח סקע"א) משום שהסוכר נימוח מיד עם נתינתו לתוך הכוס והרי הוא מתחמם בהיותו כבר נוזלי, ונחשב כבישול לח שהצטנן (שו"ת מהר"ם שיק א"ח סי' קלב).

תבשיל יבש עם קצת לחלוחית בתוכו

יז. תבשיל שבעיקרו הוא מוצק אלא שבלוע בתוכו לחלוחית כמו כל מיני קוגל, תבשילי קטניות דקים כאורז, קציצות בשר ודגים, שניצל מטוגן בפירורים וכדומה, הרי זה בגדר 'יבש', ואע"פ שתוך כדי החימום מצוי שזב ויוצא מעט מוהל ושומן אין בכך כלום כי אינו מעונין ברוטב זה כלל (קצה"ש סי' קכ"ד סט"ז, שו"ע הרב סי' ל"ז, אגלי טל אופה סקנ"ה אות ד', שו"ת שבט הלוי ח"א סי' ס"ז, תשובות והנהגות ח"א סי' ר"ז אות ה').

כללי בישול אחר בישול

מלאכת בישול

א. מלאכת בישול בשבת הוא שלוקחים דבר חי שלא היה מבושל, או שהוא מבושל חלקית, ומבשלים או אופים אותו באחד הדרכים שהדרך לבשל אותו ומתקנים הדבר שיהיה מבושל או אפוי.

אין בישול אחר בישול במאכל יבש

ב. אמנם מאכל יבש שנתבשל כל צרכו, לא שייך בו שוב איסור בישול, שהרי אחרי שהוא מתוקן ומבושל, אין הבישול השני מחדש או מתקנו יותר, ובוזה שמחממים אותו להיות חם, אין זה העיקר תיקון של המאכל אלא בישולו הראשון.

ג. לדוגמא, כשמכניסים קוגל תפוח אדמה, הרי כשהוא חי אינו ראוי לאכילה כלל, וכשאופים אותו, זהו תיקונו העיקרי לייצר קוגל אפוי ואם אופים אותו בשבת חייבים על אפיינו, אבל כשנאפה לפני שבת והצטנן הרי תיקונו העיקרי כבר נעשה לפני שבת, ובשבת עצמו כשרוצים לחממו, הרי אין חימומו תיקונו העיקרי אלא מעלה בקוגל לאכלו חם, וע"ז נאמר אין בישול אחר בישול בדבר יבש, ומותר לחממו בשבת, רק חז"ל הגבילו שיהיה באופן מסוים כדי שלא יהיה באופן של נתינה תחילה או חזרה וכיבואר (אות כ"ב).

בישול אחר בישול בדבר לח

ד. יש בישול אחר בישול. דבר לח, נוזלי כגון מים או מרק או תבשיל שיש בו רוטב כגון טשולנט, שנתבשל קודם שבת ונצטנן, נחלקו הראשונים אם מותר לחממו שוב בשבת. יש הס"ל שבדבר לח יש בישול אחר בישול ואסור, והטעם משום שבדבר לח עיקר הבישול הוא חומו, וכשנצטנן הרי נתבטל עיקר בישול הראשון, וכשחוזר ומחממו הרי הוא מבשלו מעתה מחדש (רא"ש שבת פ"ג ס"א בדעת רש"י, עליות דרבנו יונה ב"ב דף ל"ט, ס"מ יום השביעי עמ' רפ"ח, טור).

ה. אין בישול אחר בישול. ויש הס"ל שאין בישול אחר בישול אפילו בדבר לח ואפילו כשנצטנן לגמרי, שהרי תועלת הבישול הראשון עדיין במקומו, וגם בסתם מים יש מעלה במים שכבר נתבשלו על מים שלא נתבשלו (דרשות הר"ן דרוש ח' ד"ה ההקדמה השלישית, אגלי טל אופה סק"ט אות י"ב), כל שכן במרק ותבשיל שיש בו עליו גם אחר שנצטנן (רמב"ם, רשב"א ור"ן המובאים בב"י סי' פ"ח).

ו. דעת המחבר. למעשה החמירו הפוסקים לאסור בישול אחר בישול בדבר לח שהתבשל והצטנן, ודעת המחבר הוא שבכל מקרה שהדבר לח הצטנן לשיעור פחות מיד סולדת בו, יש בו משום בישול אף שעדיין הוא חם במקצת (שו"ע א"ח סי' ש"ח ס"ד).

ז. דעת הרמ"א. אמנם הרמ"א הכריע בין השיטות וס"ל דרק אם הדבר הלח הצטנן לגמרי יש בו איסור בישול, יש הס"ל שאז אסור בבישול מן התורה (מג"א סי' רנ"ג סק"ל"ז), אבל רוב הפוסקים ס"ל שאף כשהצטנן לגמרי אין איסור לחממו אלא מדרבנן (חזו"א א"ח סי' ל"ז סק"ג, שו"ת אג"מ ח"ד סי' ע"ד בישול אות ב' וה', שו"ת מנחת שלמה ח"ב סי' ל"ד אות כ"ג).

ח. אבל אם לא הצטנן לגמרי אף שחומו פחות משיעור שהיד סולדת בו, אין בו איסור בישול (רמ"א שם סט"ו), והגדרת שלא הצטנן לגמרי הוא כשעדיין ראוי לאכול המאכל בתורת מאכל חם (שו"ע הרב סי' ט, אגלי טל האופה ס"ח, הגרשז"א, ש"כ ח"ג פ"א הע' ט').

תבשיל בסמיכות עבה

יח. **קטשופ, יוגורט.** תבשיל ססמיכותו הוא עב, כגון **קטשופ, רסק תפוחים, יוגורט וכדומה**, יש שדנו בו להיות כלח (ש"ת אג"מ ח"ד סי' ע"ד אות ה'), ויש שדנו להיות יבש (הגרש"א) וקשה לדעת בדיוק על איזה סמיכות הם דברו, ולכן כל כשנותנים קצת על צלחת ואוחזים הצלחת באלכסון ואין הרסק נוזל למטה אלא עומד מוצק במקומו, נחשב הוא כיבש.

סופלה שוקולד [chocolate souffle]

יט. מצוי מין מאפה הנקרא 'סופלה שוקולד' שהוא מאפה אישי שאופים אותו לכמה דקות ואז מוציאים אותו מזהנתור באופן שהמאפה נאפה לגמרי מבחוץ אבל באמצעו עדיין השוקולד הוא רך ונוזלי וכך מגישים אותו לאכול. וכשאוכלים אותו לאחר זמן כשכבר נצטנן, גם השוקולד באמצע מתקשה, ואם רוצים להגישו חם צריכים שוב לחממו ואז שוב השוקולד מתרכך ונהיה נוזלי יותר. והשאלה היא האם מותר לחממו בשבת באופן המותר, כי אם הוא נחשב ליבש מותר, ואם לדבר לח אסור. כ. **נתבשל כל צרכו.** ויש לדון בו האם השוקולד באמצע נחשב כמבושל כל צרכו או לא, ויתכן שמאחר שכך הוא דרך של מאכל זה לאכלו בצורה כזה לרוב בני אדם, נחשב הדבר למבושל כל צרכו (ע"פ הר"ן שבת דף ל"ח ע"א ד"ה ואי).

כא. **נולד.** גם משום איסור נולד אין בו מאחר שאין הנוזל ניכר מבחוץ וכל שאינו ניכר, אין בו משום נולד.

כב. **נחשב כיבש.** למעשה, גם משום בישול אחר בישול אין בו, שהרי לפני החימום השוקולד הוא קשה ומוצק ורק אחרי החימום נעשה נוזלי, וכבר הבאנו דרום פוסקים ס"ל שהולכים בתר תחילה (אות ט"ו), וביבש מותר לחממו שאין בישול אחר בישול. ועוד, שהרי גם כשהוא נוזלי, עדיין יש לו סמיכות עבה שאם מהפכים אותו בדרך כלל אין השוקולד מטפף למטה, ולכן גם זה יש לדונו כדן יבש ולא כדן לח כנ"ל (אות ח").

חימום מאכלים בשבת

איסור נתינה תחילה

כג. **על האש ממש.** תבשיל שלא היה מונח על גבי האש מערב שבת, אין היתר להניחו על האש בשבת, אפילו אם האש מכוסה בפח – בלע"ך, ואפילו כשאין בזה איסור בישול כמו דבר יבש שנתבשל לפני שבת כגון קוגל (לעיל אות ג'), ואיסורו מדרבנן משום שנראה כמבשל (מ"ב סי' ש"ח סקצ"ב), וכך הוא בכל דבר שחמממו בדרך שנראה כמבשל.

כד. דין זה נקרא 'איסור נתינה תחילה' ונלמד מדין איסור 'חזרה' שאף כשהיה על האש והסירו ממנו ונתנו על הקרקע שאסור להחזירה לאש מחשש שמא יתה באש, כל שכן דבר שלא היה על האש שאסור לתתו מתחילה על האש.

כה. לכן אסור להוציא תבשיל מהמקרר כגון קוגל, טשולנט, שניצל וכדומה ולהניחו על הפח שהוא על האש או להניחו על גבי פלטה חשמלית בשבת, משום איסור של 'נתינה תחילה' (הגרש"א, מאור השבת ח"ב מכתב כ"ג ב', הגר"ש"א שבות יצחק פ"ח).

כו. **בדיעבד.** ואם טעה וחימם המאכל על האש המכוסה בשבת, המאכל נאסר באכילה, אמנם אם חימם המאכל בדיעבד על פלטה חשמלית המיועדת לשמירת החום ואין רגילים לבשל בה, יש לסמוך על המקילין שהמאכל לא נאסר (ש"ת אג"מ א"ח ח"ד סי' ע"ד דיני בישול אות ל"ה, ארחות שבת פ"ב הע' ק"ה).

הנחת תבשיל על גבי קדרה מלאה

כז. **רק דבר יבש.** דבר יבש שכבר נתבשל לפני שבת, מצינו בפוסקים כמה דרכים לחממם בשבת וכיבואר, אבל חשוב להגיש שזה רק דבר יבש, אבל דבר לח אסור לחמם בכל אופן מאחר שקיי"ל יש בישול אחר בישול בדבר לח כנ"ל (אות ו' ז').

כח. מותר להניח תבשיל יבש קר כגון קוגל או שניצל וכדומה על גבי קדרה מלאה או מיחם מים העומדים על האש או על מיחם חשמלי, אף אם אותו תבשיל לא עמד כלל על האש מערב שבת, והטעם משום שאין דרך בישול בכך לבשל דבר מעל קדרה אחר (ש"ע סי' רנ"ג ס"ה).

כט. **בתוך קדרה.** אמנם אסור ליתן דבר מאכל בתוך קדרה שיש בה אוכלים העומדת על האש בשבת, כגון לקחת קוגל עטוף בנייר אלומיניום ולתתו בתוך הקדרה של טשולנט העומדת על האש, והטעם משום שכל מה שמונח בקדרה נידון כמונח על גבי האש והרי זה כנתינה תחילה על גבי האש (ארחות שבת פ"ב אות ס"ד).

ל. **קדרה כפולה.** לפני כשלים שנה נתחדש סוג סיר 'קדרה כפולה' דהיינו קדרה עליונה מתלבשת בתוך קדרה תחתונה כשהעליונה משמשת גם ככיסוי לתחתונה מלבד מכסת הקדרה שמכסה העליונה ומיועדת לבשל בשניהם בבת אחת. והסכימו הפוסקים שאסור לחמם מאכל בעליונה כשלא נתקיים בו כל תנאי חזרה, שהרי כך הוא דרך לבשל גם בחול, ואסור משום שנראה כמבשל מאחר שהעליון נמצא בתוך קדרה התחתונה, ואין זה דומה לחימום מאכל מעל מכסה קדרה (מ"ר בש"ת שבט הקהתי ח"ד סי' ק"י).

הנחת תבשיל על קדרה ריקה

לא. **על אש מגולה.** כשיש אש מגולה, פשוט הוא שאסור לקחת קדרה ריקה ולשים בתוכה מאכל יבש כדי לחממו, שהרי זה נחשב כנתינה תחילה בתוך קדרה.

לב. וכן אסור לחמם מאכל יבש על מכסה קדרה ריקה או בנתינת קדרה עם תבשיל מעל קדרה ריקה העומדת על האש מגולה, שאז נראה כמבשל, שהרי המאכל מתחמם ישיר מחום הקדרה שהתחמם מהאש, ולא כמו בקדרה מלאה שמותר (לעיל אות כ"ה) שאז מתחמם המאכל מעליו מחום המאכל שבתוך הקדרה (ביאה"ל סי' רנ"ג ס"ג סוד"ה וזיהר).

לג. **כשהאש מכוסה.** אמנם כשהאש מכוסה עם פח או כשמשתמשים בפלטה חשמלית, ואז נותן עליו קדרה ריקה, לפי הרבה פוסקים מותר לחמם מאכל יבש מעל הקדרה ריקה, שהרי כשהאש כבר מכוסה והקדרה הונחה לשנות מדרך הבישול ויש הפסק אוויר בין הפח למאכל שמעל הקדרה, הרי זה קיל טפי ומותר ליתן על גבה בתחילה (הגרש"א, ש"כ ח"ג פ"א הע' ק"ב, ש"ת שבט הלוי ח"א סי' צ"א).

לד. **על כלי הפוך.** וכשהאש מכוסה, גם מותר לקחת כלי הפוכה ולתתו על גבי הפח או הפלטה ולחמם מעליו מאכל יבש כגון חלה, קוגל וכדומה, שהרי אין דרך בישול בכך ואין דינו כנתינה תחילה.

לה. **על רשת מוגבה.** וכן מותר לקחת כמו רשת מוגבה על רגלים קטנות העשויה לאפיה ולתתו על הפח או על הפלטה באופן שהוא מוגבה מעל הפח ולשים תבשיל יבש עליו, שהרי גם זה אין דרך בישול שהרי אוויר מפסיק בין הפח לתבשיל, [לאחרונה יצרו רשת מוגבה מיוחד המתאים למידת הפלטה בגדלים שונים המשוק בשם 'על פלטה' עם הכשר רבנים, ותכליתו הוא לחמם עליו מאכלים יבשים שנתבשלו כל צרכו מערב שבת, וגם אגב מוודא שהמאכל המונח על הפלטה לא יישרף וימעת בעונג שבת], אבל חשוב להדגיש שאין זה היתר לשים תבשיל נוזלי כגון בשר עם הרבה רוטב או טשולנט, שהרי כל ההיתר הוא רק מאכל יבש כגון קוגל, חלה, שניצל וכדומה ולא לח כדלעיל (אות ו' ז').

לו. **נתינת הכלי ריק והפוך בשבת.** ויש לציין כשמחממים מאכל יבש בדרכים הנ"ל דהיינו על כלי ריק כשהוא על אש מכוסה (ל"ג), על כלי הפוך (ל"ד), או על רשת מוגבה (ל"ה), לפי רוב הפוסקים מותר לשים הכלי הפוכה או הרשת גם בשבת, ואינו צריך להיות שם כבר מלפני שבת (ש"ת אג"מ א"ח ח"א סי' צ"ג, הגרש"א ש"ת מנחת שלמה ח"א סי' י"א הע' 2, ש"ת שבט הלוי ח"א סי' צ"א).

פלטה המחוברת לשעון שבת

לז. **מערב שבת.** פלטה חשמלית העתידה להידלק בשבת ע"י שעון שבת, דנו הפוסקים אם מותר לשים עליה תבשיל של מאכל יבש המבושל כל צרכו מערב שבת כדי שיתחמם בשבת בשעה הנקובה בשעון שבת, יש שמתירים כשהסיר מונח משם כל התקופה ולא הסירו משם כלל קודם שהודלק (חזו"א סי' ל"ז סכ"א וסי' ל"ח סק"ב).

לח. ויש אוסרים (פסקי תשובות סי' רנ"ג אות ל"א), והרבה פוסקים נקטו שאין לעשות כן לכתחילה כדי שלא יבוא לצורך להבחין בין מיני מאכלים המבושלים ואינם מבושלים ועוד תנאים הרבה הצריכים כדי להתירו מדיני שהייה וחזרה, וגם בקל אפשר לבוא לזלזול בשבת (ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' כ"ו אות י'), אם לא שהוא באקראי או לצורך מצוה שיש לצדד להקל (מנח"י שם).

לט. **בשבת.** אבל פלטה חשמלית המכוון ע"י שעון שבת ועתיד להידלק, אין להניח עליה תבשיל בשבת אף בשעה שעדיין לא נדלקה, אפילו כשאין בו איסורי בישול כגון דבר יבש ומבושל כל צרכו (חזו"א שם, ש"ת מנח"י שם, ש"ת אג"מ ח"ג סי' כ', הגרש"א מאור השבת ח"ד עמ' קנ"ה הע' ע"ח, ארחות שבת פ"ב ס"ח).

נתרם ע"י ידידנו הר"ר **שניאור פרידמאן** הי"ו

מחשובי אברכי שכונתנו

לרגל לידת בתו **פרומט טובה** שתחי'

יה"ר שיזכו לגדלה לתורה לחופה ולמעש"י ולראות רוב נחת וקדושה מכל יוצאי חלציהם מתוך הצלחה מרובה בכל הענינים וגם בהפצת חובת זהירות בשמירת הלשון

דרך הטלפון:
03-7630585
קוד שלוחה 1498

חוקי חיים

שאו ידיכם קדש וברכו את ד'

הגליון נתרם כהכרת הטוב למוריני הרב בעל **חוקי חיים שליט"א** שמעורף עלינו מתורותיו וסמך ידיו עלינו בנפש הפצה ויד רחבה להפסיקנו בסמיכת חכמים ולהבריל בין דין לדין ובין וכו' בברכה נאמנה

מאיתנו תלמידיו שומעי לקחו בחדר הוראה

חיים יעקב סענדרעס מנחם מנדל חסדיאל